

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus
Tractatus de Prædestinatione, de Trinitate, de Angelis, & de homine

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

Art. I. Præcipui Hæreticorum errores circa Mysterium Trinitatis
recensentur,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77146](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77146)

DISPUTATIO PROOEMIALIS.

De existentia seu veritate Mysterii Trinitatis.

Hæreticorum instantia cogit fidei Doctores, de his quæ sunt fidei disputare (inquit S. Thomas quæst. 10. de potentia art. 2.) Unde ut Hæreticorum convellantur errores & fidei veritas, circa sacratissimum Trinitatis Mysterium, firmiter stabiliantur, hæc disputationem in hujus Tractatus lumine, ut cæteris præambulana, instituimus.

ARTICVLVS I.

Præcipui Hæreticorum errores circa Mysterium Trinitatis recensentur.

Variè Diabolus Divinissimæ Trinitatis gloriam emulatus est, variè per Hæreticorum mentes, quasi per quædam totius falsitatis organa, illius summæ veritatis lucem obumbrare, & quasi caligine quadam involvere conatus est. Constat tamen duo præcipua fuisse capita, & quasi fontes, unde errores omnes, vel saltem præcipui, qui circa hoc mysterium famosiores sunt, emanarunt: errores scilicet Sabellianorum & Arrianorum. Illi enim ex unitate omnimoda effectum inferebant unitatem etiam personæ, ita ut eam quæ distinctionem personarum in Scriptura designat, non ad diversitatem ipsarum personarum in se, sed ad differentiam officiorum relationum ejusdem personæ referrent. V. G. quod eadem persona, prout ingenta, & principium creandi, diceretur Pater: prout incarnata, diceretur Filius: prout sanctificans creaturam, diceretur Spiritus sanctus; quasi extensione quadam & dilatazione ejusdem personæ in diversos effectus. Sic enim refert Athanasius oratione contra Gregales Sabellii, explicans illud Deo de Deo, ubi illa verba Sabellianorum ponit, *Patrem in Filium, sumendo carnem, & in Spiritum sanctum, sacrificando homines.*

In eundem errorem lapsus fuisse Praxean, dicitur Tertullianus in libro quem adversus ipsum scripsit, ubi cap. 1. sic habet. *Variè Diabolus emulatus est veritatem, affectavit illam aliquando supponendo concutere, unicum Dominum vindicari, omnipotentem mundi conditorem, ut & de unico hæresim dicit: ipsum dicit Patrem descendisse in Virginem, ipsum ex ea natum, ipsum passum, &c.* Quare Optatus Millevitanus libro 5. adversus Parmenianum, Praxean *Patrispassianum* appellat, quia Patrem passum esse dicebat. Et Tertullianus ubi loquitur: *Duo negotia Diaboli Praxæus Roma profudit: Prophetiam expulit, & hæresim intulit: Patrem fugavit, & Patrem crucifixit.*

Ab extremum Praxææ & Sabellio oppositæ, distinctionem Personarum in Deo agnoscere, negaverunt unitatem essentia, & consubstantialitatem Filii cum Patre. Hujus hæresim primum fuisse auctorem Originem multi existimant, quibus favere videtur S. Thomas hic quæst. 4. art. 1. ad 1. ubi Originem dicit *fontem hæresim Arrianorum* Idem tamen S. Doctor 4. contra Gentes cap. 6. in fine, hujus erroris prima semina esse Platonicos docet: illi enim ponebant summum Deum Patrem & Creatorem omnium

rerum, à quo primitus effluxisse dicebant quandam mentem, superiorem aliis rebus omnibus, in qua essent omnium rerum formæ, quam *paternum intellectum* nominabant.

Sed quidquid sit de hoc, communiter tamen hic error Arrio tanquam auctori tribuitur: quia ab eo ita confirmatus, propagatus, ac dilatatus fuit, ut per totum ferè orbem hoc venenum se diffunderit. Quare à S. Sylvestro, & Constantino Magno, generalis & œcumenica Synodus 318. Patrum, qui ex toto orbe clarissimi & præstantissimi habiti sunt, Nicææ collecta est, ut illorum sapientia, prudentia, & eruditione, Arriana impietas jugularetur, & flamma hæc, quæ totum ferè orbem corripuerat, penitus extingueretur. Unde in symbolo ab ipsis edito, Filii Divinitas aperte declaratur, illeque genitus, non factus, & consubstantialis Patri dicitur. Quâ voce omnis Arriana impietas jugulata est, & caput hujus Draconis contritum; nec Arrianorum tantum, sed & semi-Arrianorum error proscriptus est. Extincto enim Constantinopoli Arrio, & in moerem Judæ, in secessu effusus ejus visceribus, paulò post orta est Semi-Arrianorum secta, qui errorem Arrii utcumque temperantes, Filium Patri similem, eiq; coæternum fatebantur; illum tamen esse illi æqualem & consubstantialem negabant, vocem *æqualem*, quæ consubstantialis significat, quasi emollito rigore, *æqualem*, hoc est, similem in substantia, commutantes: ita ut ipsâ similitudine vocis & consonantiâ periosq; fallerent, quasi voce Catholicâ utentes.

Semi-Arrianis adjungi & annumerari solent Macedoniani, qui teste D. Thomâ 4. cont. Gent. cap. 16. licet rectè senserint de Patre & Filio, quoad identitatem essentia, hanc tamen Spiritui sancto denegabant; ipsum esse creaturam, & famulum ac ministrum Dei, & de illo eadè dici posse quæ de Angelis in Scriptura proferuntur, asserentes; unde & PNEUMATOMACHI dicti sunt, eò quòd de Spiritu Sancto litigarent, inquit Augustinus libro de hæresibus, hæresi 52. Quæ etiam hæresis ad eò invaluit, ut generalis Concilii falce præscindi oportuerit, quod ex 150. Patribus Constantinopoli collectum fuit; cui & S. Gregorius Nazianzenus interfuit, & à Damaso Papa confirmatum est.

Sopitas hæreses hæc, & consumpta perverfitatis dogmata, velut vicia putrida ab impietatis tumulo exhumata, suscitavit superiori sæculo circa annum 1555. novi hæretici Michaël Servetus, & Valentinus Gentilis Italus. Ille enim de Lutheranis grege juvenis, & animo ferociens, mirari se dixit, cur tam Lutherani, quam Calvinista in rebus minoris momenti licem Ecclesiæ moverint; putà circa Sacramenta, Purgatorium, vota, & similia; in primo verò fidei Mysterio convenirent? Unde librum de Trinitatis erroribus composuit, in quo docuit nullam esse distinctionem Personarum in Deo, subindeque non dari in Divinis processione. Combustus autem est Geneva à Calvino, licet paratus abjurare suam hæresim: habuit tamen successores impietatis, Ministros in Transylvania.

Valer-

7 Valentinus autem dixit, tres Personas Trinitatis esse tres Spiritus aternos, essentiali differentia distinctos: Patrem longè esse ceteris eminentiorem, illumque solum esse verum & summum Deum, seu essentiatorem, alias verò Personas essentialitas. Sic minorem Patre Filium constituit Arrii discipulus. Traditus est etiam ultimo supplicio, & flammis additus Betnae, undecimo post Serveti mortem anno, cum diceret ceteros Martyres pro Christo occubuisse, se autem mori pro gloria & eminentia Patris. Habet & Valentinus in Polonia aliquos suae haereticos successores.

8 Inter hæc vitiosa extrema, & alia Gentilium & Haereticorum delicia, media incedit Catholica veritas: docens primò Personarum distinctionem, secundò Essentialitatem unitatem, tertio tres tantum Personas in Deo reperiri. Quas veritates sequentibus articulis & assertionibus, breviter exponemus, ac defendemus.

ARTICVLVS II.

Vera & realis personarum distinctio in Deo, contra Sabellianos ostenditur.

Dico primò: Datur in Deo realis Personarum distinctio.

9 Probatum primò ex illo Genesis 1. *In principio creavit Deus caelum & terram.* Et postea. *Spiritus Domini ferebatur super aquas.* Ex quibus verbis colligunt SS. Patres mysterium Trinitatis: Augustinus de Genesi ad litteram cap. 1. Origines, & Rupertus, explicantes *in principio*, id est in Filio, & per Spiritum Domini, tertiam designari Personam allèrentes. Addo quod in Hebraeo habetur *creavit*, ELOHIM, id est Dei, seu Iudices. Quibus verbis, per *ly* (*creavit*) quod est in singulari numero unitas Divinae Naturae; & per *ly Elohim*, quod est in plurali, Personarum pluralitas designatur. Eadem veritas verbis sequentibus declaratur. Nam ut notat Angelicus Doctor 1. p. quaest. 74. art. 3. ad 3. insinuat personam Patris, in Deo dicente: *fiat lux*; Persona Filii, in verbo quo dicitur; Persona Spiritus sancti, in complacentia, qua vidit Deus lucem quod esset bona.

10 Potest etiam probari conclusio istis testimoniis, quibus Deus introducit loquens in plurali numero: Genesis 1. *Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram.* Ubi illud verbum, *faciamus*, designat pluralitatem facientium. Et cap. 3. *Ecce Adam quasi unus ex nobis factus est*, Et 11. *Venite descendamus, & confundamus linguam eorum.*

Ad idem faciunt illa testimonia Scripturae, in quibus pluries nomen Dei repetitum invenitur: *Haec 6. Sanctus sanctus sanctus Dominus Deus Sabaoth.* Ubi Trinitas Personarum in nomine *sanctus* ter repetito designatur, & unitas in essentia, illis verbis numeri singularis, *Dominus Deus Sabaoth* Exodi etiam 3. sic habetur. *Hac dices Filius Israel: Dominus Deus Patrum vestrorum, Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Iacob, &c.* Ubi unitas exprimitur dicendo, *Dominus Deus*: Trinitas verò, ex nomine *Deus*, tribus vicibus repetito colligitur.

11 Præterea Scriptura variis in locis processionem, generationem, paternitatem, & filiationem in Deo ponit: hæc autem sine reali Perso-

A narum distinctione salvari nequeunt: ut enim ait Augustinus libro 1 de Trin. cap. 1. *Nulla enim res est quae seipsam gignat ut sit.* Et Tertullianus contra Praxean. *Omne quod prodit ex aliquo, secundum sit ejus necesse est de quo prodit, non ideo tamen est separatim: secundus autem ubi est, duo sunt, & tertius ubi est, tres sunt: tertius enim est Spiritus à Deo & Filio: sicut tertius à radice fructus ex fructu, & tertius à fonte rivus ex flumine, & tertius à sole apex ex radio.*

Nec valet dicere cum Sabellianis: hæc vocabula denotare in Deo distinctionem Personarum, non entitative & realiter, sed secundum diversa officia seu munera, quae gerit unica persona Patris per creationem, Filii per incarnationem, & Spiritus Sancti per justificationem; seu secundum diversorum effectuum connotationes. Hoc enim subterfugium præcluditur à S. Thoma 4. contra Gregor. cap. 5. in fine, ostendendo quod ubi ponitur vera filiatio & paternitas, debet poni diversum suppositum seu persona. Ut enim ait Tertullianus libro citato cap. 10. *Præteritum sim, habeam oportet uxorem, non ipse mihi erit uxor: sic etiam ut pater sim, filium habeo, non ipse mihi erit filius. Et ut filius sim, patrem habeo, non ipse mihi erit pater.* Scriptura autem ponit in Deo veram paternitatem & filiationem, juxta illud Joannis ultimo, *Ut simus in vero Filio ejus Jesu Christo:* Ergo & veram & realem Suppositorum seu Personarum pluralitatem & distinctionem.

Præterea in Scriptura processio & generatio ponitur in Divinis, antecederet ad omnia creata, & ante incarnationem, & sanctificationem creaturae: Filius enim dicitur ante Luciferum genitus, & Divina Sapientia prodidisse ex ore Altissimi ante omnem creaturam, & Verbum esse in principio apud Deum, & per illud omnia fuisse facta: Ergo intra ipsum Deum ponitur realis & vera Personarum distinctio, & non solum ex diversa connotatione, aut respectu ad effectus ad extra, vel ad incarnationem.

Ad quod Joannis 1. Filius dicitur esse apud Patrem, vel in sinu Patris: quae etiam sine reali Personarum distinctione verificari nequeunt, quia idem non dicitur esse apud se, & in sinu suo, quantumcumque diversa officia & munera exerceat. Quamvis enim Rex Galliae sit etiam Comes Provinciae, & Dux Burgundiae, illaque Provincias regat & gubernet; quis tamen dicat, Comitum Provinciarum, aut Ducem Burgundiae, esse apud Regem Galliae, vel in sinu ejus requiescere?

Possunt etiam in ejusdem veritatis confirmationem, plura ex novo Testamento adduci testimonia: duo tantum sufficient. Primum sumitur ex ultimo capite Matthaei, ubi dicitur: *Baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* Quibus verbis, ut notat D. Thomas ibidem, uterque extremus error Sabellii & Arrii convellitur: unitas enim essentiae exprimitur dicendo singulariter in nomine, non pluraliter in nominibus: Trinitas verò personarum dicens, *Patri & Filii & Spiritus sancti.* Secundum habetur primae Joan. 5. ubi dicitur: *Tres sunt qui testimonium dant in caelo, Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus; & hi tres unum sunt.* Quibus etiam verbis Personarum distinctio cum unitate Essentialitatis manifestè exprimitur.

Denique suadet potest conclusio duplici congruentia sumpta ex D. Thoma quaest. 9. de potentia art. 9. Prima est: Oportet in Deo veram & propriam rationem amicitiae salvari in summo gradu: At sine reali personarum distinctione non potest